

SAKARI HAAPANIEMI (toim.), **Suomi ja kansainväliset paineet**. Suomalaisuuden Liiton julkaisu. Otava, Keuruu 1974, 214 s.

Joukko Suomalaisuuden Liiton piirissä toimivia henkilöitä oli alkusyksystä 1973 sitä mieltä, että julkisuudessa harrastettu keskustelu yhdentymisestä ja sen merkityksestä Suomen kaltaiselle pienelle maalle oli tasoltaan kaikkea muuta kuin tyydyttävä. Keskustelu oli »kinastelua, spekuloiavaa ja paikoillaan polkevaa.» Kun sitten sopimukset vapaakaupasta EEC:n ja yhteistyöstä SEV:n kanssa oli solmittu, päätettiin koota kirja jossa yhteiskunnan eri sektoreiden edustajat tarkastelevat pienen Suomen »omaehtoisen» politiikan mahdollisuuksia kansainvälisen yhdentymisen paineessa. Vaik-

ka kirjan välittömänä kimmokkeena olivat erityisesti taloudellisen yhdentymisen herättämät kysymykset, on kirjan pääpaino pikemminkin »henkimaailman» puolella; tunnetaan huolta suomalaisuudesta, kansallisesta identiteetistä ja omaleimaisen kulttuurin säilymisestä.

Kirja koostuu haastatteluista, artikkeleista ja round table-keskustelusta, ja kirjan sisällön on suunnitellut Suomalaisuuden Liiton hallituksen jäsenistä koostuva toimituskunta: fil.maist. Heikki Eskelinen, toimitusjohtaja Kalevi Euro, valt.kand. Ilkka Sumu, valt.maist. Kari Tarasti sekä kirjan toimittaja, Liiton pääsihteeri, fil.kand. Sakari Haapaniemi.

Haastattelun arvoisiksi on katsottu Kalevi Sorsa, Päiviö Hetemäki ja Mikko Juva. Pääministerin mukaan teollistuminen ja tuotantomme kansainväliset kytkennät ovat jo aiheuttaneet maamme yhdenmukaistumisen muiden teollistuneiden maiden kanssa siinä määrin (työajat, elintaso, kulutustottumukset ja osittain myös kulttuuri), ettei vapaakauppasopimus EEC:n kanssa merkitse mitään laadullista muutosvaihetta suomalaisessa yhteiskunnassa, mikäli pyritään tehokkaasti eliminoimaan kansainvälistymisen haittavaikutuksia ja parantamaan maamme kilpailukykyä ja osallistumismahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön.

Pankinjohtaja Hetemäki tarkastelee kansainvälisen talouden kehitystendenssejä ja on huolissaan siitä mistä niin monet muutkin, luonnonvarojen hyväksikäytöstä. Hetemällä on sama toivomus kuin monella läntisellä valtiomiehellä nykyään: tuottajat ja kuluttajat olisi saatava istumaan samaan veneeseen sillä sinnehan he loppujen lopuksi kuuluvat. Kuten Sorsa ei myöskään Hetemäki näe kaupan vapauttamisen aiheuttavan mitään uusia ongelmia. Päinvastoin — taloutemme voi päästä uuteen kukoistukseen kunhan tuotantotoiminnan edellytyksistä huolehditaan. Maamme ei myöskään tule johtaja Hetemäen käsityksen mukaan menettämään itsenäisyyttään — olihan jo ennen sopimustakin huomiotava monien tekijöiden ja toimijoiden keskinäinen riippuvuus.

Mikko Juva pohtii kansallisen idenliteetin ongelmia. Suomalaisen kulttuurin omaleimaisia piirteitä ovat hänen mukaansa kristinusko

sen luterilaisessa muodossa, rikas maaseutukulttuuri, porvarillinen kansallismielisyys ja vähävaraiset yhdistävä työväenliike. Yhteiskunnan, niin myös sen kulttuurin, kehitys turvataan parhaiten minimoimalla sosiaaliset, taloudelliset ja alueelliset eriarvoisuudet ja pitämällä erityisen hyvää huolta kulttuurin tasosta. Jälkimmäiseen tavoitteeseen liittyy erityisesti yliopistojen ja korkeakoulujen tukeminen jottei maamme joutuisi aivoviennin kurimukseen. Nuoriso on levotonta ja ongelmallista, mutta Juva ennustaa sen nk. kolmasmaailmalaisuuden kyllä asettuvat oikeisiin mittasuhteisiin varttumisen myötä.

Kirjan artikkeliosa käsittelee miltei mitä tahansa ongelmia maan ja taivaan välillä. Arvioidaan kansainvälispoliittista kehitystä traditionaalisen, nk. realismikoulukunnan ja suurvaltateorian mukaan (Kari Tarasti). Saamme tietää, ettei maamme ole kapitalistinen eikä sosialistinen vaan »sekkajärjestelmä». Itsekkäitä valtapyyteitä ajavien suurvaltojen seurassa suomalaisten pitää pitää selkä suorana eikä vaipua kansalliseen alemmuudentunteeseen tai itsesääliin. Pitää vaalia yhteensä — muutoin ei yhdentymispainetta kestä. Göran von Bonsdorff omasta puolestaan katsoo, että vaikka pieni maa ei voi juuri vaikuttaa kansainväliseen kehitykseen, se voi toimia hyödyllisesti rajoitetuilla alueilla, esim. keräämällä tietoja kansainvälisten suhteiden kehityksestä, kouluttamalla asiantuntijoita kansainvälisten järjestöjen palvelukseen, kehittämällä yhteistyömuotoja regionaalisella tasolla erilaisen yhteiskuntajärjestelmän omaavien maiden kesken sekä muotoilemalla sellaisia yleisiä toimintaperiaatteita joita kansainvälisessä kanssakäymisessä voidaan soveltaa. Seikko Eskola on huolissaan kansallisesta identiteetistä ja siitä että täällä vietetään »kansallisen itseihon orgioita» (maaherra Pitsingin termi) kritisoidulla jatkuvasti maamme yhteiskuntajärjestelmää. Myös Eskolan mielestä Suomi on ideologisesti »kolmannella tiellä» ja tällä sen olisi paras pysyäkin — tavoite toteutuu kohottamalla kansallistunnetta ja kansallista identiteettiä erityisesti kulttuurin keinoin.

Ahti Molander tarkastelee teollisuuden selviämismahdollisuuksia ja hyviltä ne näyttävät:

vaikka haasteet ovat suuria ja häiriöitä tulee, on päätöksentekijöillä vapaat kädet itsenäisen talouspolitiikan noudattamiseen. Kuluttaja tulee myös yhdessä artikkelissa huomioiduksi — hänen tulisi suosia tietenkin suomalaista (Matti Höök). Veropolitiikka ei saisi olla satumanvaraista (Ilkka Sumu) vaan verojärjestelmä olisi kunnolla tutkittava ja uusittava. Kehitysalueitakaan ei unohdeta: kehitysaluepolitiikkaan vaaditaan uusia arvoja (tasa-arvo, viihtyvyys) pelkän kasvua ja tehokkuutta korostavan arvojärjestelmän rinnalle tai tilalle. Taloudellisen kehityksen tulisi perustua pääasiassa uudistuvien luonnonvarojen hyväksikäyttöön (Paavo Väyrynen). Matkailupolitiikkaa kritisoidaan (Heikki Mäki).

Korkeakoululaitosta tarkastellaan kiintosti (Päivi Elovainio) mutta ei siten että keskustelu liittyisi kansainvälistymiseen — oman maamme yhteiskunnallisiin ristiriitoihin kylläkin. Hannu Rautakallio vaatii perusselvitystä kansainvälisestä tutkimusyhteistyöstä, jotta voitaisiin selvittää mitä vaihtoehtoja kansainvälinen yhteistyö tarjoaa ja miten päästäisiin oman maamme tiedepolitiikan kannalta parhaaseen mahdolliseen tulokseen. Maamme asemaa kansainvälisessä kommunikaatiojärjestelmässä tarkastelee journalistisen lennokkaasti Keijo Kylävaara: laakea vesijättömaa ei kuulemma maamme ole jotta kansainvälisten kommunikaatiovirtojen mainingit aivan esteettä pääsisivät vyörymään. Tiedon kukkuloita pitäisi kuitenkin rakentaa jotteivät jalat kastuisi ja näkisimme kauas vieraiden tietoaaltojen yli. Lassi Nummi tarkastelee kansalliskirjallisuutemme asemaa esittäen eräitä hyvin konkreettisia ehtoja sen säilymiselle: koulujen äidinkielen opetus, kirjastojen kunnollinen toiminta, kirjailijoiden ja kääntäjien tukeminen. Kotimaista viihdetuotantoa tulisi puolestaan Sakari Haapaniemen mielestä tukea, sillä ulkomainen matalakulttuuri on vaarassa pyyhkäistä oman viihteemme alle. Erityisesti lastenkulttuurista tulisi huolehtia sillä heidät olisi totutettava rikkaaseen ja monipuoliseen kulttuuriin. Lopulta artikkelisarjan päätteeksi Matti Sarmela kytkee kansankulttuurin talou-

delliseen ja sosiaaliseen järjestelmään. Kansainväliseen elintasokilpailuun osallistuminen ja tämän kilpailun arvomaailman omaksuminen merkitsee myös kansainvälistä kulttuuria, kun taas pyrkimys omavaraisalouteen merkitsisi myös omavaraisempaa kulttuuria.

Edellä olevasta käykin jo ilmi, että kirja on kuin tilkkutäkki. Moniin esitettyihin ajatuksiin voi kyllä yhtyä, mutta järkevää kokonaisuutta kirjasta ei synny. On yritetty sanoa jotain liian monesta asiasta ja käy sitten niin ettei sanota kunnolla mitään mistään. On vaikea ymmärtää miksi tällainen hajanainen ja pinnallinen kirjoituskokoelma on katsottu julkaisemisen arvoiseksi. Perusvirhe lienee kirjan tekijöillä ollut se, etteivät he ole itse tarpeeksi analysoineet mitä kansainvälistyminen on. Tämän kirjan perusteella kansainvälistyminen olisi sitä, että rajan yli tulvii tavaroita, koneita, sarjakuvia, kirjoja, pop cornia, turisteja, aatteita, propagandaa, tutkimustarjouksia ja ties mitä kaikkea kaotettisena virtana. Tekijäkollegion olisi pitänyt miettiä mitkä ovat kansainvälistymisen perusulottuvuudet, millainen on eri dimensioiden tärkeysjärjestys ja mitkä ovat niiden väliset suhteet. Onko kansainvälistymisellä materiaallinen perusta ja jos on niin mitä siitä seuraa? Onko realistista vaatia talvisodan yksimielisyyttä ja samassa veneessä istumista vaikka esim. tuloerot maassamme ovat kansainvälisesti katsoen erittäin suuret?

Niinpä kirjan antoisin osa onkin lopussa oleva round table -keskustelu, jossa vihdoin käy ilmi se yksinkertainen tosiasia, että kansainväliset taloudelliset, poliittiset ja sivistykselliset paineet kohdistuvat eri väestöryhmiin eri tavoin. Kulttuuri, kansallisuus, identiteetti, kansainvälisyys eivät ole mitään mystisiä henkimaailman asioita vaan niillä on konkreettinen yhteiskunnallinen perusta, ja konkreettiset ilmenemismuodot. Turha on itkeä länsimaisen roskakulttuurin maahantunkeutumista ja valittaa sitä että oma kulttuurimme jää jalkoihin — vapaassa yrittäjämaassa nyt kerta kaikkiaan sallitaan vapaa roskan tuottaminen ja levittäminen.

Helena Tuomi